

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ภูมิศาสตร์ ป.๒

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

รศ. ดร.ณัฐพร ยวงเงิน

ผู้ตรวจ

รศ. ดร.สากุล สติติวิทยานันท์

ผศ. ดร.ชมชิต พรหมสิน

นายมนโนธรรม ทองมหา

นายสุปัญญา เขียนเจริญ

บรรณาธิการ

นายสมเกียรติ ภูระหงษ์

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๘

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวนพิมพ์ ๕,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-606-103-1

รหัสสินค้า ๑๒๑๓๐๖๖

อักษ

www.aksorn.com

จัดพิมพ์และจำหน่ายทั่วประเทศโดย

บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจก. จำกัด

142 ถนนตะนาว เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

โทร. 0 2622 2999 (อัตโนมัติ 20 คู่สาย)

พิมพ์ที่: บริษัท ไทยร่มเกล้า จำกัด โทร. 0 2903 9101-6

สงวนลิขสิทธิ์

ห้ามมิให้ทำซ้ำ คัดลอก เลียนแบบ ทำสำเนา สแกน จำลองมาจากต้นฉบับ หรือแปลเป็นรูปแบบอื่น
ในวิธีการต่าง ๆ ทุกวิธี ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน และห้ามใช้หรือผลิตซ้ำส่วนใดส่วนหนึ่ง
เพื่อวัตถุประสงค์ในการฝึก พัฒนา เทคโนโลยีระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) หรือระบบเทคโนโลยีอื่น ๆ

คำนำ

ด้วยทางกระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการปรับปรุงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เฉพาะสาระภูมิศาสตร์จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ซึ่งการเรียนรู้เฉพาะความรู้ทางภูมิศาสตร์อย่างเดียว อาจไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและบางอย่างก็คาดการณ์ได้ยากลำบาก จึงจำเป็นต้องให้ผู้เรียนมีทักษะ กระบวนการ และความสามารถทางภูมิศาสตร์ เพื่อจะได้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้

ทั้งนี้ สาระภูมิศาสตร์ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวออกไป นับตั้งแต่สิ่งแวดล้อมที่ปรากฏระหว่างบ้านกับโรงเรียน ทรัพยากรธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม การดูแลสิ่งแวดล้อม การใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์เพื่อบอกตำแหน่งและลักษณะทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของโลก ดวงอาทิตย์ และดวงจันทร์ที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ

การวางโครงสร้างได้ออกแบบให้เป็นหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานตัวชี้วัดระหว่างทาง และตัวชี้วัดปลายทาง รวมถึงนำแนวคิดวิธีจัดการเรียนการสอน (Pedagogy) แบบสืบเสาะหาความรู้ทางภูมิศาสตร์ (Geographic Inquiry) มาเป็นแกนในการนำเสนอ ซึ่งแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะให้ทั้งองค์ความรู้ตามสาระการเรียนรู้ ฐานพื้นฐานและช่วยพัฒนาความสามารถทางภูมิศาสตร์ ทักษะทางภูมิศาสตร์ และกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และเกิดการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-Literacy) เข้าใจลักษณะทางกายภาพ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม รู้เท่าทันและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมได้ ตลอดจนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมีทักษะในศตวรรษที่ ๒๑

ผู้เรียบเรียงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้ จะช่วยทำให้การเรียนรู้ภูมิศาสตร์เป็นเรื่องที่สนุก น่าสนใจ ผู้เรียนได้รับความรู้ เกิดทักษะ กระบวนการ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และบรรลุเป้าหมายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

ผู้เรียบเรียง

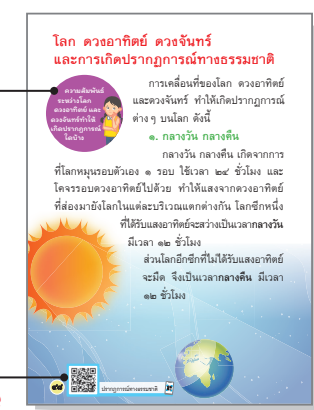
คำแนะนำการใช้

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภูมิศาสตร์ ป.๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เล่มนี้ บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด จัดทำขึ้นตามแนวทางการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-Literacy) โดยหนังสือเรียนเล่มนี้มีโครงสร้างสำคัญ ดังนี้

มาตรฐานการเรียนรู้ (มฐ.) / ตัวชี้วัดและโมทัศน์สำคัญ
เพื่อเป็นเครื่องมือนำทางผู้สอน และผู้เรียนให้บรรลุตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทางตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

คำถามหลักประจำเรื่อง
ระบุประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้เรียนนำมาพิจารณาประกอบการศึกษาหาคำตอบ

QR Code
ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาด้วย QR Code เพื่อรองรับการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัล

การรู้เรื่องภูมิศาสตร์
กิจกรรมฝึกฝนทักษะ กระบวนการ และความสามารถทางภูมิศาสตร์ตามแนวทางการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-Literacy)

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

กิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ ฝึกนำความรู้ กระบวนการ และทักษะทางภูมิศาสตร์ตามแนวทางการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-Literacy) ไปปรับใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และบรรลุสมรรถนะสำคัญ

นำเสนอข้อมูล
ด้วยภาพอินโฟกราฟิก แผนภูมิ แผนผัง คำบรรยาย ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย

ภูมิศาสตร์น่ารู้
อธิบายความรู้เสริมให้แก่ผู้เรียน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้รอบตัวเพิ่มขึ้น

รวบยอดความรู้
สรุปการเรียนรู้ด้วยแผนผังที่เข้าใจง่าย ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้ในภาพรวมได้

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

สิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา

- ๑ สิ่งแวดล้อมซึ่งปรากฏระหว่างบ้านกับโรงเรียน
- ๒ ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมต่อการดำเนินชีวิต

๑

๓

๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

ทรัพยากรธรรมชาติและ การจัดการสิ่งแวดล้อม

- ๑ ทรัพยากรธรรมชาติ
- ๒ การดูแลจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

๑๘

๒๐

๒๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

เครื่องมือทางภูมิศาสตร์

เครื่องมือทางภูมิศาสตร์

๓๐

๓๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

ความสัมพันธ์ระหว่างโลก ดวงอาทิตย์ และดวงจันทร์

โลก ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และการเกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ

บรรณานุกรม

๔๖

๔๘

๖๐

หน่วยการเรียนรู้ที่

๑

สิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา

ตัวชี้วัด

ส ๕.๑ ป.๒/๑ ระบุสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งปรากฏระหว่างบ้านกับโรงเรียน

ส ๕.๒ ป.๒/๑ อธิบายความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น

มโนทัศน์สำคัญ

สิ่งแวดล้อมระหว่างบ้านกับโรงเรียน ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น

สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น มีผลต่อการดำเนินชีวิต

สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น ล้วนมีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ดังนั้น การทำลายสิ่งแวดล้อมจึงส่งผลกระทบต่อมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ตามไปด้วย

๑ สิ่งแวดล้อมซึ่งปรากฏระหว่างบ้านกับโรงเรียน

ในชีวิตประจำวันของนักเรียนระหว่างการเดินทางจากบ้านไปโรงเรียนในตอนเช้า และเดินทางจากโรงเรียนกลับบ้านในตอนเย็น จะพบสิ่งต่าง ๆ อยู่รอบตัวเรา เช่น ต้นไม้ ก้อนหิน ถนน รถยนต์ ร้านค้า บ้านเรือน รั้ว ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เรียกว่า สิ่งแวดล้อม

สิ่งต่าง ๆ ในบริเวณนี้ มีทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นค่ะ

สิ่งแวดล้อม
ซึ่งปรากฏ
ระหว่างบ้าน
กับโรงเรียน
มีอะไรบ้าง

สิ่งแวดล้อม

หากพิจารณาสีงแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราระหว่างบ้านกับโรงเรียนสามารถจำแนกได้เป็น ๒ ประเภทดังนี้

๑) สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ แม่น้ำ พื้นดิน ก้อนหิน แร่ ท้องฟ้า เมฆ แสงแดด อากาศ สัตว์ต่าง ๆ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีประโยชน์ต่อมนุษย์ เช่น เราใช้อากาศเพื่อหายใจ เราใช้ดินและน้ำเพื่อปลูกพืช เราใช้แสงแดดเพื่อตากเสื้อผ้าให้แห้ง

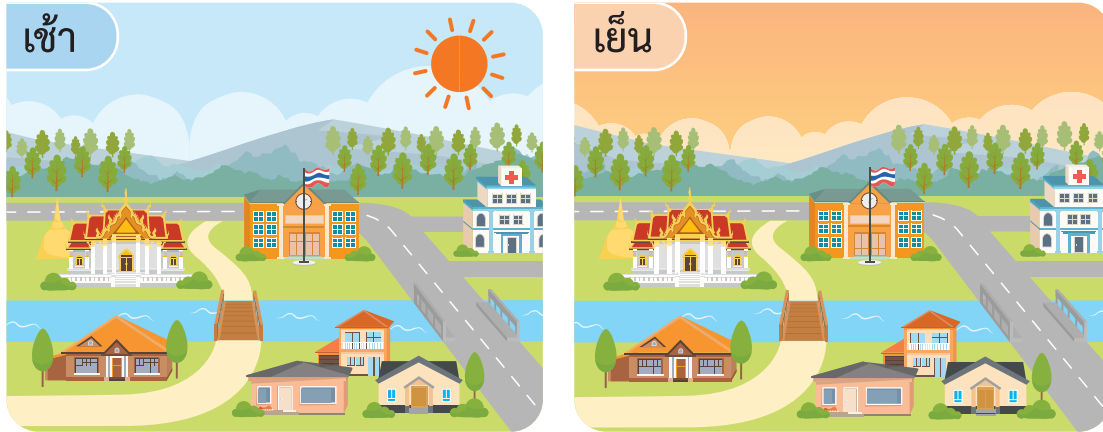

๒) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น บ้าน รถยนต์ ถนน ร้านค้า วัด โบสถ์ มัสยิด โรงพยาบาล สวนสาธารณะ สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้มนุษย์สร้างดัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลง จากสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ใช้หินเป็นส่วนประกอบในการทำถนน ใช้ต้นไม้มาทำรั้ว

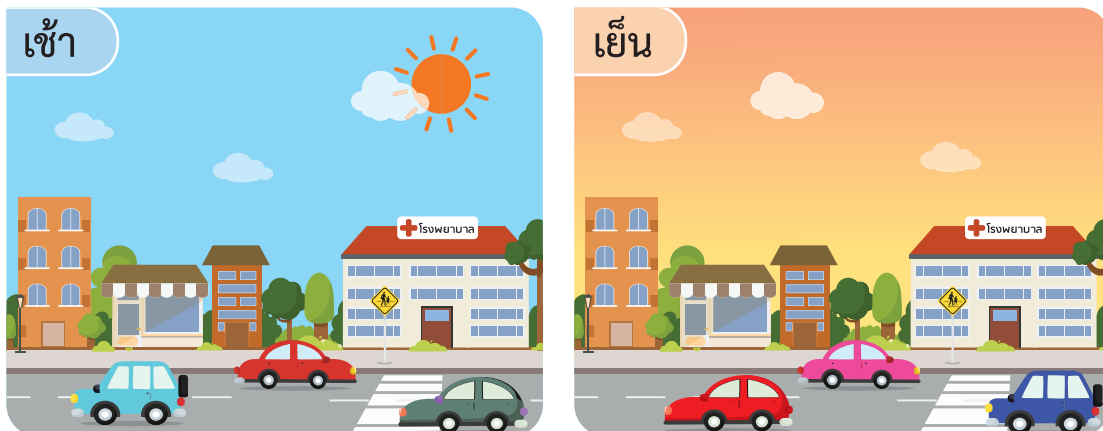

สิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา ล้วนมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน หากสิ่งใดสิ่งหนึ่งเสื่อมโทรมหรือถูกทำลาย ย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งอื่น ๆ ด้วย

สิ่งแวดล้อมที่ปรากฏอยู่บนเส้นทางระหว่างบ้านกับโรงเรียนนี้ บางสิ่งเราอาจเห็นเหมือนกันทั้งช่วงไปจากบ้านและกลับจากโรงเรียน เช่น ต้นไม้ ภูเขา ชุมชน สะพาน บ้านเรือน ตลาด จะตั้งอยู่ที่เดิมเสมอ

แต่บางสิ่งเราอาจเห็นเฉพาะช่วงไปหรือช่วงกลับ เช่น ในช่วงเข้าไปโรงเรียนเราจะเห็นดวงอาทิตย์อยู่ทางทิศตะวันออก ท้องฟ้ามีสีฟ้าสดใส ในช่วงเย็นเราจะเห็นดวงอาทิตย์ทางทิศตะวันตก ท้องฟ้ามีสีส้ม

ทั้งนี้ บางสิ่งเราอาจเห็นได้เฉพาะบางวัน บางฤดูกาลเท่านั้น เช่น เราเห็นรุ้งกินน้ำอยู่บนท้องฟ้าหลังจากที่ฝนตก ในฤดูหนาวเราอาจเห็นหมอกในตอนเช้า หรือบางพื้นที่อาจจะเห็นน้ำค้างแข็งบนยอดหญ้า

▲ สายรุ้งที่ปรากฏบนท้องฟ้าหลังจากที่ฝนตก

▲ น้ำค้างแข็งเกาะอยู่บนยอดหญ้า มักเกิดบริเวณพื้นที่สูงในฤดูหนาว

การรู้จักสังเกตจะช่วยให้เราสามารถระบุสิ่งต่างๆ ที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งปรากฏระหว่างเส้นทางบ้านกับโรงเรียนได้ครับ

นักเรียนสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่ปรากฏบนเส้นทางระหว่างบ้านกับโรงเรียน แล้วปฏิบัติ ดังนี้

๑. จดบันทึกสิ่งแวดล้อมที่สังเกตเห็นระหว่างทางจากบ้านไปโรงเรียน และจากโรงเรียนกลับบ้าน
๒. จำแนกประเภทของสิ่งแวดล้อมและบันทึกว่า มีสิ่งใดบ้างที่เป็นสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น
๓. เปรียบเทียบสิ่งแวดล้อมที่จดบันทึกได้ในช่วงเวลาเช้า (ไปโรงเรียน) และช่วงเวลาเย็น (กลับบ้าน) ว่าเหมือนหรือแตกต่างกัน อย่างไร
๔. นำข้อมูลไปพูดคุยแลกเปลี่ยนกับเพื่อน ๆ ว่า มีอะไรบ้างที่เหมือนกัน และมีอะไรบ้างที่แตกต่างกัน เพราะเหตุใด